

ЙОРДАН РАДИЧКОВ ДЪЛБОКА ПРОВИНЦИЯ

chitanka.info

Че назряваха събитията, можеше да се види по много обстоятелства. Най-напред се вдигнаха войниците, които даваха караул на железопътния мост. Автобусът жар-птица престана да идва до селцето; той и преди това не беше бог знае колко редовен, но поне два-три пъти в седмицата вдигаше прахоляка по пътя. Рано една сутрин през селцето мина велосипедна войнишка рота — момчетата се изтегляха към града. По улиците с епическо спокойствие пълпеше бурен, но никой не посягаше да го коси.

Тъкмо в такова време дойде Мустакерата да търси косачи. Той държеше големите ливади под селцето, най-хубавите нивя, както и по-голямата част от горите на Керкезкото. Селцето имаше малко земица, колкото един ямурлук; в този ямурлук бяха зеленчуковите градини, в тях се синееше есенно зеле, прошарено тук и там с турско цвекъе. Между градините клечеше и една тепавица и по цял ден и цяла нощ бяхтеше с големите си маици шаяци. Тази тепавица бе също на Мустакерата.

Та той дойде да търси косачи и залови юницата на Цеко Младенов в своите ливади. Откараха юницата в общинския капан и за да си я вземе обратно, Цеко Младенов требеше да плати глоба. Като вижда той, че назряват събитията, разправя на Мустакерата: „Мустакера, върни си ми глобата, щото подир некой и друг ден Цеко Младенов ще вземе един виенски стол, ще седне наред ливадата, ще пайванише юницата за ногата на стола и ще си свири с баса, а Мустакерата ще клечи в некая миша дупка и нема да смее носа си навън да покаже! Да не ми е името Цеко Младенов, ако работата не дойде точно тъй, както ти я разправям.“

Мустакерата обаче стои непреклонен. „Целата ми ливада, вика той, сте опасли, пет квачки сено не мога да събера от нея! Ей на и косачи не мога да спазаря! Летос как да е спазарих косачи, а сега не мога да спазаря!“

Нашите се почесват по вратовете, не им се ходи да косят на Мустакерата. „Ей, оно много къртичини тая жена! А замахнеш с косата, а удариш в къртичина! Тц!...“ Ливадите на Мустакерата са на поливна и всяка година той ги коси по два пъти. Подир лятната коситба измежари отбиват реката в ливадите, те се раззеленяват повторно и до есента тревата става висока до две педи. Тя не узрява, както лятното сено; есенното сено е по-меко, по-ароматно, нашите го

наричат отава. През зимата, когато почне агненето на овците, народецът подхранва стоката с тази отава. Селцето, кое можеше, крадеше от отавата, кое не можеше, отработваше на Мустакерата. Сега той искаше да пазари косачи, за да съберат есенното сено, докато времето бе още топло и слънчево.

Пък времето наистина бе много хубаво, топло, меко, още никой не бе турял цървул на крака си, всичко ходеше босо. Не си спомням точно датата, но мисля, че това бе някъде около пети или шести септември. В такова време трудно ще намериш косачи, за да косят отавата ти. Цеко Младенов си криви капата из селцето и разправя наляво и надясно: „Тая отава ще я газят събития, нема да отиде тя в сеновалите на Мустакерата! И косач нема той да намери!“

Обаче косач се намери. Имаше един Сусо, неговите родители му дали името Исус, но кой в селцето ще му вика Исус! Всички му викаха Сусо. Същият този Сусо преговаря с Мустакерата: да има и други косачи, нямало да откаже, но как сам да коси тия големи ливади! Оня го убеждава да излезе с косата, а през това време ще се намерят и други косачи. И Сусо излезе в ливадите, кльоц, кльоц — наклепа косата, започна един откос, до вечерта клепа още два пъти и не можа да стигне до другия край на ливадата. През това време Мустакерата отиде по други села да събира косачи.

Цеко Младенов клечи върху голите си пети в края на селцето, свива големи цигари от вестник, пуши и чака да се зададе Сусо с косата. „Ей, Сусо, вика му той, мене слушай, недей се трепа по къртичините! Не видиш ли, че има да мааш с косата до Коледа и пак нема да окосиш ливадите! Идат едни събития, та ще има да фърчи отава чак до Керкезкото. Нали гледам по цигарата. Преди акцизина, като те види да свиваш цигара от вестник, веднага ти туря глобата, защото не дава да пушиш тютюн, дето не е минал под държавния бандерол. Пък днес аз си свивам цигарата пред акцизния и той ни за държавния бандерол ми споменава, ни нищо. И акцизният, що е акцизин, па и той разбира накъде върват работите! Ти, дето вместо подпис си тураш палеца, да не мислиш, че си по-умен от акцизния!“ Сусо се оправдава: „Къде ти! Ние ще се мерим! Ние сме народ прост! Замоли се човека, кво да правиш!“

Това казва Сусо и отнася прибраната коса по пътя. Тя се поклаща, изтънява, Цеко Младенов гледа подир косилото, докато

съвсем се стопява. „Нема да минава това косило утре оттука!“ — си казва наум Цеко Младенов.

Два или три дни минаха в очакване. Нашенци се питат дали се чува нещо, ослушваха се дали не се гърми някъде, но гърмежи не се чуваха. Мустакерата втори път не се появи, а и Сусо не излезе повече да коси отава. Ливадите под селцето зеленееха меко, съвсем слабо настригани от косата на Сусо. Цеко Младенов ги оглежда и гласно си прави сметка в кой край на ливадите да пайванише юницата. В ливадите има голямо дърво, да седне под дървото на сянка ще е добре, обаче там тревата нефела. Тревата, що е трева, и тя не ще да вирее, ако я засенчваш отгоре. Той, и Мустакерата, се мъчи така да ни засенчва, та да не вирееме, обаче ние сега ще го засенчиме, да го видиме ние него как ще вирее! Где го обаче Мустакерата?

Вместо Мустакерата в селцето дойдоха събитията. През нощта минали въоръжени хора, селцето осъмнало възбудено, тия, дето имаха велосипеди, яхнаха велосипедите и заминаха за града, за да научат повече новини. Появи се и Цеко Младенов, турил прана риза, засукал един лакът цигара, дими като локомотив и поздравява наляво и надясно с победата. „Ей, вика той, аз с пушка не съм се бил по гората, ама ще направя и аз една работа, та да се помни кога е било Девети септември. Аз още кога си взимах юницата от капана и платих двеста лева, казах на Мустакерата, че неговата отава нема да иде в сеновалите му. Ще взема сега юницата, както съм обещал, ще я пайваниша сред ливадите, а народът нека гледа, кога Мустакерата се зададе, какво ще прави!... Какво ще прави ли? Син-зелен ще стане, ще хлъцне, като ме види, и ще му се разтреперят мартинките. Па аз ще си седя на виенския стол, ще си свиря с баса и ще си правя кефа, та да се разбере, че ние сме победили, а ония са паднали. Аз с моя бас що сватби, що нещо съм отсвирил, та нашата ли победа нема да отсвирия сега!“

И отиде той да отсвирва победата.

Нашите гледат Цеко Младенов — води юницата към ливадите да пасе отава. На едното рамо турил баса, на другото рамо виенски стол. Столът няма нищо общо с Виена, правен е от бук в бичкиджийницата на берковското село Клисуреа и е боядисан с жълта памучна боя. Цеко Младенов се побива със стола и баса посред ливадите, връзва юницата за стола и започва да надува своята медна тръба: „Рум-рум, рум-рум!“ Юницата пасе есенната мека трева, помахва с опашка — изглежда, че е

доволна: есенната паша е приятна, няма ги летните люти мухи, дето хапят като кучета, няма я и щръклицата. Цеко Младенов бучи известно време с тръбата, после я оставя да легне в тревата и започва да си суче цигара. Разпалва цигарата и попоглежда през пушека дали по пътя не се задава Мустакерата. Пътят е пуст, полето е пусто, пусти са и горите на Керкезкото. Ааа, не са пусти, нечия брадва произвежда земетресение в горите. „Кр!“ — подвиква едно дърво и се събаря в гората.

Подир някое време Цеко Младенов вижда от гората да излиза човек с мертек на рамо. Цеко Младенов продухва тръбата, пак я оставя и вика онзи с мертека при себе си. Оня иде, иде, а кога наближи, излезе, че това е същият този Сусо, косачът на Мустакерата. Сусо изтърсва мертека в ливадата и сяда и той да си свие цигара. „Ти ли си прост, мома жено! — вика му Цеко Младенов. — Докато другите гледат сватбата, ти гледаш брадвата!“ „Требат ми малко мертеци, а оно пара нема да се купи — разправя му Сусо. — На мене и греди ми требат, ама как да пренасяш греди. Като не може греди, ще носа мертеци. Аз на Мустакерата що съм му измекарувал, цел живот не може да ми се изплати. Он сега се е сврел в некая дупка, та докато седи в дупката, викам да понабавя малко мертеци.“

„Ще набавяш! — казва строго Цеко Младенов. — Ще набавяш, а ако нещо се случи, аз съм насреща! Аз седа тука и го чакам, той нема да векува в мишата дупка. Ей тука пред мене ще мине той, както минава войска на парад, па аз ще стоя като генерал, а той ще бие крак о земята и ура даже може да вика.“ „А така, а така!“ — въодушевява се Сусо и като допушва цигарата, отнася мертека към селцето. Малко покъсно брадвата му отново започва да произвежда земетресение в Керкезкото.

А Цеко Младенов подсвирва по малко на баса, пуши и попоглежда не се ли задава отнякъде Мустакерата. Юницата се напаса, легна да преживя, Цеко Младенов започва да става мрачен. По пътя се задават велосипедисти — момчетата, които заминаха сутринта за града, се връщат. „Момчета, момчета!“ — вика Цеко Младенов и те се отбиват при него в отавата. Големи шумотевици из града, всичко било изпоарестувано, околийски началници, агенти, цялата черна борса. Народ и партизани се омешало, гърми се из въздуха, а ония, изпоарестуваните, бели като платно, не смеят да погледнат народа в

очите. „Брей, брей, тц-тц! — чуди се Цеко Младенов. — И аз седа тука в отавата, чакам Мустакерата да се зададе отнекъде, обаче тая жена не се задава. Ще се зададе той, ще се зададе! Ще почака да мине вихрушката и ще се зададе!“

Момчетата отминават с велосипедите, Цеко Младенов си прави сметка дали да полегне малко да дремне. Отказва се, защото, докато дреме, през това време Мустакерата може да мине. Той остава да будува, денят се търкаля, паяци тръгнаха да точат паяжина из въздуха, Сусо подобно мравка снове от Керкезкото до селцето с по един мертек на рамо. Прост бил Сусо! Вместо подпис си туря палеца, ама мертеци знае да носи!

Цеко Младенов се отказва да свири повече. Седи на стола, въображението му рисува картината в града. Той вижда възбудени улици и тия, дето са се изпокрили по мишите дупки, как надникват иззад пердетата на прозорците или навързани стоят мирно пред народа. А народът свири с музики и хора се вият, и се вижда отвсякъде колко високо стои народът и ония колко ниско стоят. Да, ама там е град, всичко пометено, навсякъде тротоар! А тука? Тука ние сме само едни дълбоки провинции, ни Мустакерата ще мине по пътя, ни от победата можеш да вкусиш, както на теб ти се иска!

И хвърля още един безнадежден поглед Цеко Младенов, дано Мустакерата се зададе по пътя, и повежда в мекия здрач своята юница към селцето. Добичето стъпва меко в дъхавата мека отава, тих вятър иде на вълни и донася на вълни кучешки лай. В коя ли миша дупка клечи сега Мустакерата, души с нос познатите миризми на селцето и се ослушва. Вероятно и до неговите уши също така на вълни достига кучешки лай. „Ако пък ревна с баса и баса ще стигне до ушите му!...“ — Цеко Младенов се съживява и отново надува своята медна тръба. Нека вятърът носи нейното бучене, вятърът ще го отнесе, дето требе!

В здрача пред него нещо се бялка и шава. Това е Сусо, който отнася последния мертек към селцето. Цеко Младенов надува баса „Рум-рум!“, и си мисли: „По-нищожно нещо от Сусо не съм виждал! Глей го ти, тая жена Сусо! Докато ние това-онова, той пренесе всичките мертеци!“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.